

vrijdag

03.02.2012

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door Vincent

Lesage

Chanticleer

Love Songs

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Chanticleer profileert zich als een 'orkest van stemmen', waarin een naadloze mix wordt nagestreefd van de twaalf mannenstemmen, gaande van bas tot sopraan. Chanticleer maakt originele interpretaties van het vocale repertoire uit de renaissance. Ook jazz, gospel en hedendaagse klassieke muziek komen uitgebreid aan bod. Op zijn verscheidene cd's zijn zowel populaire kerstliederen te horen als wereldcreaties van componisten als John Tavener. Dit seizoen is Chanticleer toe aan zijn 34e jaargang, met wereldwijd zo'n 100 concerten op het programma.

Jace Wittig zingt als bariton al zes seizoenen bij Chanticleer en neemt sinds kort ook de artistieke leiding voor zijn rekening. Voordat hij bij Chanticleer terecht kwam, volgde hij een muziekopleiding aan de Ball State University in Indiana waar hij zang studeerde bij Craig Priebe en piano bij Jim Helton. Nadien maakte hij in Indianapolis deel uit van het koor Cantabile en van the Indianapolis Symphonic Choir. Ook werkte hij een tijdlang als zanger bij AireBorn Studios.

Uitvoerders en programma

Chanticleer: mannenkoor
Jace Wittig: artistieke leiding

—

1.

Sebastián de Vivanco (ca.1551-1622)

Veni, dilecte mi (1610)

Sicut liliū inter spinas (1610)

Tomás Luis de Victoria (1548-1611)

Nigra sum sed formosa (1576)

2.

Maurice Duruflé (1902-1986)

'Ubi Caritas' uit *Quatre Motets sur des thèmes grégoriens* (1960)

Daniel-Lesur (1908-2002)

'Épithalame' uit *Le cantique des cantiques* (1952)

3.

Claudin de Sermisy (ca.1490-1562)

Tant que vivray

Clément Janequin (ca.1485-1558)

Toutes les nuictz

Claude Le Jeune (1528/30-1600)

Revey venir le printans (1603)

4.

Richard Strauss (1864-1949)

Drei Männerchöre (1935)

- Von den Türen

- Traumlicht

- Fröhlich im Maien

5.

Steven Sametz (1954)

Not an End of Loving (2010)

- Where I Become You

- We Two Boys Together Clinging

- Not an End of Loving

— pauze —

6.

Eric Whitacre (1970)

This Marriage (2005)

John Tavener (1944)

A Village Wedding (1992)

7.

Stephen Paulus (1949)

The Lotus Lovers (opdracht voor Chanticleer van Mary Rodgers en Henry Guettel, 2011)

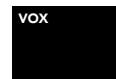
- A Rich Brocade

- Late Spring

- All Night

- Illusions

Gevolgd door een selectie van volksliederen

Met Nederlandse boventiteling

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Programmatekst

‘Overstelp mij met de kussen van uw mond, want uw liefkozinger zijn zoeter dan wijn.’ Dit is het verrassende begin van een boek uit het Oude Testament: het *Hooglied*. Bruid en bruidegom spreken elkaar om de beurt aan in de meest liefkozende bewoordingen. De mystica Teresa van Ávila associeerde deze verzen met de relatie van de gelovige tot Christus (als bruidegom). De zinnelijke beschrijvingen van de bruid werden geïnterpreteerd als een verheerlijking van de maagd Maria. Eveneens uit Ávila en slechts enkele decennia jonger, waren de priesters-componisten Sebastián de Vivanco en Tomás Luis de Victoria. In tegenstelling tot Victoria, die in Rome carrière maakte, bleef Vivanco zijn hele leven in Spanje. In de laatste periode van zijn leven, waarin hij verbonden was aan de Universiteit van Salamanca, verschenen in Antwerpen drie bundels met zijn motetten en missen. De twee werken van zijn hand die vanavond worden uitgevoerd zijn toonzettingen van het *Hooglied* voor acht stemmen, verdeeld over twee groepen (tweekorig). De sensualiteit van de tekst wordt muzikaal vertaald in scherpe harmonische contrasten en pittige dissonanten.

De liefdespoëzie van het *Hooglied* bood ook de stof voor de twaalfstemmige *Le cantique des cantiques* van Daniel-Lesur. Deze geestesgenoot van Olivier Messiaen bestudeerde melodie en modaliteit in het eenstemmige gregoriaans om deze te verwerken in zijn compositorische taal. Maurice Duruflé werkte volgens hetzelfde procédé. Zijn *Ubi caritas* uit *Quatre motets sur des thèmes grégoriens* is een homofoon gezang op basis van de oorspronkelijke hymne: de verschillende stemmen volgen gelijktijdig hetzelfde metrische patroon. Duruflé wordt overigens wel eens de ‘laatste impressionist’ genoemd.

Épithalame, het laatste deel uit de *Cantique* van Daniel-Lesur, maakt op een andere manier gebruik van het gregoriaans: de melodie ‘Veni sponsa Christi’ (Kom, bruid van Christus) wordt er omgesmeed tot een *ostinatum* (een motief dat voortdurend koppig herhaald wordt). Daaroverheen citeren de bovenstemmen uit de Franse *Hooglied*-vertaling. Het geheel zwelt aan tot een climax die uitmondt in een overweldigend ‘Alleluia’.

Dit programma keert nog even terug naar de polyfonie met een drietal Franse *chansons* die als *evergreens* kunnen gezien worden in het a-capellarepertoire. Ze zijn alle eerder eenvoudig van textuur en liggen goed in het oor. Sermisy, Janequin en Le Jeune zochten met groot gevoel voor de Franse taal naar een accurate accentuering bij het op muziek zetten van woorden. Le Jeune greep hierbij zelfs terug op klassieke modellen uit de oudheid en streefde naar een zogenaamde *musique mesurée*: ritmische structuren die de klemtonen van de spreektaal volgen. De consequente toepassing van tweeledige en drieledige metrische cellen zorgt voor een aanstekelijke asymmetrie in het opgewekte *Revey venir le printans*.

De kerk is eeuwenlang een belangrijke impuls geweest in de ontwikkeling van samenzang door mannenstemmen. Seculiere stromingen namen in de 18e eeuw echter steeds meer de bovenhand en de muzikale ontwikkeling van de burgerij werd hoog op de agenda geplaatst. In het Duitstalige gebied ontstonden verenigingen die mannelijke samenzang in een bredere socio-culturele context plaatsten. Deze *Liedertafels* speelden doorheen de 19e eeuw een belangrijke rol in de verbreiding van romantisch gedachtegoed en patriotisme. Componisten als Schubert, Mendelssohn of Schumann tilden dit

verschijnsel tot een subliem niveau en gaven het genre van het *Männerchor* een eigen statuut. Richard Strauss markeert hierin een late bloei, tussen de twee wereldoorlogen in. Hij zette gedichten van Friedrich Rückert (1780-1866) op muziek waarvan het meest opvallende misschien wel het tweede is: *Traumlicht*. Hierin vereenzelvigd zich de droom met een visioen van licht dat de symbolisten wellicht niet zou mishagd hebben. Het is precies dit soort van ontastbare ideeën en gevoelens dat zo effectief kan worden uitgedrukt in muziek, een expressieve kunst waarin Strauss werkelijk excelleerde.

De uitvoeringspraktijk in de oude muziek en de zoektocht van hedendaagse componisten ontmoeten elkaar in de belangstelling voor de mannelijke kopstem, de falset. De vocale mogelijkheden van sopraanisten en contratenoren (mannelijke sopranen en alten) werden aldus in de tweede helft van de 20e eeuw opnieuw voor het voetlicht geplaatst. De vierstemmigheid van sopraan, alt, tenor en bas, gerealiseerd door uitsluitend mannen, biedt een eigen kleur en specifieke opties op het vlak van de schrijftuur. De driedelige compositie *Not an End of Loving* van Steven Sametz werd geschreven in opdracht van Chanticleer. Het centrale gedicht is van de hand van Walt Whitman (1819-1892) en beschrijft een innige vriendschap tussen twee jongens. Het afsluitende titelgedicht is van Alcuinus van York (ca.720-804) die verbonden was aan het hof van Karel de Grote. Ook Eric Whitacre en Steven Paulus grijpen terug op oude teksten. *This Marriage*, opgedragen aan Whitacres echtgenote, is gebaseerd op een 13e-eeuws Perzisch gedicht dat ons opnieuw onderdompelt in de metaforen van het *Hooglied*. De vier delen van Paulus’ *The Lotus Lovers* werden dan weer geïnspireerd door Chinese poëzie uit de 4e eeuw.

De evolutie van de Duitse koormuziek voor mannen in de 19e eeuw kende een interessante Engelse tegenhanger. Reeds in de 15e eeuw werden *part songs* (meerstemmige liederen) gezongen in de kringen van de *gentlemen*. De zogenaamde *catches* hadden eerder gewaagde en boude teksten maar naderhand ontstond het genre van de *glee* dat verfijnder was en ook vrouwelijke oren mocht bereiken. In de tweede helft van de 18e eeuw ontstonden dan *glee clubs* aan de Engelse *high schools*, een traditie die in Amerika werd overgenomen. Tot rond de helft van de 20e eeuw cultiveerde dit middelbare-schoolfenomeen het a-capellazingen. Daarna werd deze mannelijke samenzang uit het *college*-milieu meer en meer opgeslokt door gemengde koorverenigingen. Een ensemble als Chanticleer boogt dus op een lange traditie en houdt een genre in stand dat verschillende verschijningsvormen heeft gekend. Het is niet onbelangrijk dat de dynamiek hierin levendig wordt gehouden, met name door enerzijds opdrachten te geven aan hedendaagse componisten en anderzijds door het repertoire uit te breiden via *cross-over* met andere stijlen. Zo sluit Chanticleer dit optreden af met bewerkingen van volksliederen die hun oorsprong vinden in en bedoeld zijn voor het grotere publiek.

Vincent Lesage

Het 'Lied der liederen van Salomo'

Bovenstaande omschrijving bevat een overtreffende trap die betekent: lied bij uitstek, het beste, het mooiste lied! Hiermee wordt natuurlijk het *Hooglied* bedoeld. Luther was de eerste die deze benaming gebruikte voor het kleinste boek in de Bijbel, bestaande uit slechts 117 verzen. Volgens een aantal Bijbelgeleerden is het een verzameling minneliederden die onafhankelijk van elkaar zijn ontstaan en later samengebundeld werden door een nooit geïdentificeerde eindredacteur. Het *Hooglied* werd in het Hebreeuws geschreven en dateert van rond het einde van de 5e eeuw voor onze tijdrekening. Mogelijk is een ietwat jongere datering waarschijnlijker omdat het elementen vertaald uit het Aramees, Perzisch en Grieks bevat, talen die later dan het Hebreeuws een belangrijke rol begonnen te spelen.

De vereenzelviging van de koningsfiguur (de bruidegom) met koning Salomo – koning van Israël en Juda van ca. 972 tot ca. 933 voor Christus – en de allegorische verklaring dat in deze liefdeslyriek de liefde tussen God en Israël (later, voor de Christenen, tussen Jezus en zijn gemeente) wordt verbeeld, hebben ongetwijfeld bijgedragen tot de uiteindelijke opname in de canon van de Heilige Schrift tijdens een woelige zitting van de *Sanhedrin* (Joodse rechterlijke en uitvoerende macht in Jeruzalem tijdens de Grieks-Romeinse periode) omstreeks het einde van de 1e eeuw van onze tijdrekening. Koning Salomo is zeker niet de auteur van het geheel van het *Hooglied*. Het is echter niet onbegrijpelijk dat het werk aan hem wordt toegeschreven, want uit de literatuurgeschiedenis blijkt dat werken op naam van grote, bekende en gezaghebbende personen een grotere impact hebben. Volgens het boek *Koningen I* uit het Oude Testament dichtte Salomo 3000 spreuken en schreef hij 1005 liederen. Ook

de bijbelboeken *Prediker* en *De Wijsheid van Salomo* en een aantal psalmen worden aan hem toegeschreven.

In het *Hooglied* wordt een zevendaagse bruiloft beschreven. De dichter (eindredacteur) ontleende het materiaal hoogstwaarschijnlijk aan oud-Palestijnse bruilofts- en minnezangen. Het *Hooglied* wordt momenteel als zuivere liefdeslyriek beschouwd; als een juichende lofprijzing op het huwelijk, verwoord in sensuele, tijdloze poëzie. Het historische belang ervan werd al vroeg onderkend. De woorden van rabbi Akiba (eind 1e, begin 2e eeuw na Christus) zijn meer dan duidelijk: 'De gehele wereldgeschiedenis weegt niet op tegen de dag waarop deze verzen aan Israël werden geschonken.'

Johan Huys

Chanticleer

sopraan

Casey Breves
Gregory Peebles
Kory Reid

alt

Cortez Mitchell
Alan Reinhardt
Adam Ward

tenor

Matthew Curtis
Brian Hinman
Ben Jones

bariton/bas

Eric Alatorre
Michael Axtell
Matthew Knickman

Vlaams Radio Koor © Thierry Van Dort

za 25.02.12 / 20.00 / Concertzaal
**Les Noces / Vlaams Radio Koor
& Spectra Ensemble**

De spectaculaire bezetting van Stravinsky's *Les Noces* levert een primitieve klank op die wonderwel past bij de Russische boerenbruiloft uit de tekst. De ritmische drive maakt dit ballet tot een typisch stravinskiaans ritueel. In Steve Reichs *Music for 18 musicians* ruimt de oerkracht van Stravinsky plaats voor een statisch klankbeeld met subtiele ritmische verschuivingen.

Patricia Kopatchinskaja

do 01.03.12 / 20.00 / Concertzaal
**Berliner Requiem / Collegium Vocale Gent
& I Solisti del Vento**

Kurt Weills indringende *Berliner Requiem* is gebaseerd op teksten van Bertolt Brecht en is overduidelijk een kind van zijn tijd, het interbellum. In Weills *Vioolconcerto* krijgen I Solisti del Vento het gezelschap van de onvergetelijke Patricia Kopatchinskaja. Muziek van Hanns Eisler en Hugo Distler vervolledigt dit originele programma.

Concertgebouw Servies

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. Alle info over de tien deelnemende horecazaken op www.concertgebouw.be/servies.

Interparking
1300 parkeerplaatsen 'eerste rang'

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 7 ZAND 34
BRUGGE

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE

FLUXYS
MEDIA & COMMUNICATION

MUZE
MUSE

Grensoverschrijdend netwerk voor
klassieke en hedendaags
klassieke muziek

DeMorgen
een open goet beeft moer

Knack

Klara

COBRA
be

FOCUS | WTV